Eskilstuna-kurire n den 9 mars 1943. En anpasslings självbekännelse

Vardagstryck

KUNGL. BIBLIOTEKET
National Library of Sweden

En anpasslings självbekännelse.

Det förändrade krigsläget har som bekant på ett ganska anmärkningsvärt sätt påverkat vissa förhållanden här hemma. I och med att vapenlyckan vänt sig ha de, som hela tiden stått med fingret i vädret för att känna varifrån vinden kommit, funnit det ändamålsenligt att skynda sig att vända kappan. Självklart ha de därmed icke intagit någon ståndpunkt. Vad det innebär att ha en sådan känna de icke. Skulle händelserna ånyo ändra riktning, äro de självfallet beredda att på nytt maka på sig. Anpasslingarna känna inga andra hämningar än de, som härflyta ur deras oförmåga att tillägna sig en egen uppfattning och stå för den. Deras rörelsefrihet i förhållande till de för tillfället föreliggande konjunkturerna är således obegränsad.

Om denna rörelsefrihet och de personliga förutsättningarna för dess anammande avgav Dagens Nyheter för några dagar sedan en självbekännelse, som utan överdrift kan betecknas såsom något av det både märkligaste och värdefullaste, som hittills presterats från verkligt sakkunnigt anpasslingshåll. I en ledande artikel under rubriken: "Åsiktsbildningens tjällossning" gav tidningen i delvis pekoralistiska men ur innehållssynpunkt därför icke mindre otvetydiga ordalag en framställning av hur den konjunkturbetonade pressmannen och medborgaren ser på läget just nu. Tidningen framhåller först att man skall akta sig för att tro att detta är den definitiva våren. Bakslag måste komma. "Ändå är det naturligt och riktigt, om folk så långt det bara går utnyttjar den frist då vintern tycks ha släppt taget..." Till vad? Jo, till att säga vad man förut icke vågat. Dagens Nyheter skriver ordagrant: "Ändå tar man inte fel på den allmänna känslan att ett kallt och dövande grepp kring folkstämningarnas uttrycksmedel lossats, åtminstone för en stund. Ordet är långtifrån fritt än, men friare än på länge — tills vidare. Det har kommit ett tillfälle, som inte bör försittas, att tala ut — t. ex. om opinionsbildningens öden och villkor i andra världskrigets Sverige."

Det skulle förvåna om detta uttalande icke för framtiden skulle komma att bli de svenska anpasslingarnas klassiska dokument. Det formligen andas den skräckslagnes känsla av tillfällig befrielse med ty åtföljande riskfrihet att få säga sin mening. Om någon varaktighet i omslaget, varken ifråga om konjunkturen eller sinnelaget, är det som synes icke fråga. Den känsla, som bemäktigar sig tidningen, är att det dövande greppet lossats för en stund. Ordet är friare än på länge — tills vidare! Passa nu på och säg vad ni tidigare inte vågat knysta om! Snart kan det vara för sent igen. Att ha en mening, som man fast och manligt företräder i både onda och mindre onda tider, är det ingen som ifrågasätter. Sådant ligger utanför anpasslingarnas föreställnings- och erfarenhetsvärld. Nu är konjunkturen, gudskelov, sådan, att den ängslige icke behöver tveka om dess innebörd. Dagens Nyheter konstaterar:

Ingen kan ta miste på vilken av de båda stridiga opinionerna om världskriget som förefallit få högkonjunktur dessa vårvinterveckor. Det är den åsikt som bestämt tar avstånd från Hitlerrikets regeringssätt, krigsmetoder och krigsmål och anser den från detta håll planerade nyordningen av Europa innebära livsfara för allt det bästa en svensk kan lägga in i fosterlandsbegreppet. Den åsikten uttrycks med tydligare ord än på länge, framlägger rikare och mer preciserat bevismaterial, hörs offentligt från flera ställen där man förut kunnat verka tystlåten eller rent av tvehågsen och tycks gå allt bättre ihop med officiell information och propaganda.

Att denna, nästan rörande självbekännelse bottnar i egen inre upplevelse kan man inte ta miste på. Det är den tystlåtne, som återfått talförmågan — tills vidare! För detta vårtecken finns det till och med andra bevis än den egna bikten. Man kan till exempel peka på ett sådant faktum, som att den tidigare under vissa lågkonjunkturer avstängde d:r Johannes Wickman nu åter tillåtes att framträda i Dagens Nyheters spalter. Med en rent av rörande oskuldsfullhet ger tidningen själv förklaringen till det inträffade "Det är behändigt", säger den, "att förklara detta som direkt återverkan av den senaste tidens krigshändelser på östfronten." Den obehagliga känslan av att vara observerad tarvar emellertid ett tillägg, som samtidigt får tjäna som ett slags ursäkt. Dagens Nyheter presterar alltså följande: "Om det vore så — om de tyska nederlagen verkligen framkallat en klar opinionsförskjutning, fått folk att ändra åsikt och luckrat upp neutralitetsviljan — så finge man en både ynklig och olycksbådande bild av Sverige: sådant medlöperi efter den som för tillfället tycks ha överhanden brukar inte ens ha den åsyftade effekten att väcka förtroende hos de eventuella segermakterna."

Säkerligen vill ingen bestrida riktigheten av detta på ingående självkännedom grundade omdöme om det öde, som med all säkerhet väntar anpasslingarna. Vad det blir av dem, när stormen är över, skulle vara likgiltigt om man inte kunde befara att de då komma att fortsätta sin skadegörelse på den nationella moralen. Att förhindra detta blir en av de närmaste och viktigaste uppgifterna i svensk politik. Det är så uppenbart som något gärna kan vara, att i efterkrigstidens Sverige anpasslingarna av alla kulörer och format måste sättas på det undantag, som deras verksamhet predestinerat dem till. Sker icke detta, komma vi att gå mot allmän försumpning i stället för mot den inre förnyelse, som redan anmäler sig som vårt mest trängande behov. När Dagens Nyheter glädjestrålande konstaterar, att det inte längre anses illojalt "och medför icke så osviklig tillämpning av krisförordningar om någon talar om världskrigets båda parter med något så när samma ordval" (kurs. av Eskilstuna-Kuriren), så bör det i renlighetens intresse svaras, att den som icke vågar ha en mening och uttala den annat än när det är högkonjunktur, bör hålla sig borta från de rådslag, där vårt lands väl och ve avgöras. Om anpasslingarna icke förstå detta, bör opinionen med ett allvar, som icke kan missförstås, hänvisa dem till den betydelselöshet, som är deras rätta hemvist under tider, som stunda. Ingen än så naiv självbekännelse kan rädda dem från att ta konsekvenserna av den halvhet, med vars tillhjälp de sökt slingra sig fram genom en lika allvarlig som personligt krävande tid

KUNGL. BIBLIOTEKET STOCKHOLM

De, som så önska, kunna verkställa specialprenumeration på Eskilstuna-Kuriren till ett pris av 1 kr. Härför erhålles tio sådana nummer, som redaktionen tror kunna intressera. Avgiften inbetalas efter behag på postgiro, n:r 27788. Prenumerationen verkställes direkt hos Eskilstuna-Kurirens kontor. För varje tiotal nummer betraktas prenumerationen såsom förnyad om icke meddelande ingår om att den skall upphöra. För varje nytt tiotal nummer tillställes varje prenumerant inbetalningskort.

Eskilstuna Tryckeribolag, Eskilstuna 1943.